

Obitelj predstavlja prvi odgojni faktor u odgoju djece i njegovom usmjeravanju. Kroz obitelj djeca stječu prve temelje, usvajaju prve vrijednosti, stvaraju pravu sliku o životu, o dobro, o zlu. Obitelji je povjerena prva i temeljna zadaća, a ona je stvoriti temelje za usvajanje životnih vrijednosti koje će djeca kasnije znati primjenjivati u svojem životu. Kroz obiteljski odgoj stvara se preduvjet za odgojna nastojanja, odgojne vrijednosti kojim će se voditi, koje će njeni članovi znati primijeniti kroz svoju svakodnevnicu. Roditelji kao prvi odgovaratelji trebaju i moraju preuzeti odgovornost za odgoj članova svoje obitelji, gdje se prvenstveno misli na djecu. Svojim odgojnim stilom roditelj također oblikuje, teži, odgojnim nastojanjima dati poticaj kako bi djeci ukazali, kako bi ih usmjeravali za kvalitetnije vrijednosne orijentacije. U radu ćemo se osvrnuti na sam pojam i podjelu vrijednosti, kao i na to kako se on ostvaruje kroz obiteljski odgoj, te kako stilovi roditeljskog odgoja utječu na formiranje određenih vrijednosti kod djece. Kod metodološkog dijela ispitivali smo stavove roditelja o vrijednosnim orijentacijama kroz obiteljski odgoj. U istraživanju je sudjelovalo 114 roditelja. Nadamo se da će ovaj rad dati uvid u određene vrijednosne orijentacije roditelja kroz teme obiteljskog odgoja i njenog djelovanja.

Ključne riječi: odgoj, obitelj, roditelj, vrijednosti

The family represents the first educational factor in the upbringing of children and their guidance. Through the family, children acquire their first foundations, adopt their first values, and create a true picture of life, of good and evil. The family is entrusted with the first and fundamental task, which is to create the foundations for the adoption of life values that children will later be able to apply in their lives. Through family upbringing, a prerequisite is created for educational efforts and educational values that give guidance for the future and that its members will know how to apply them in their everyday lives. Parents, as the first educators, should and must take responsibility for the upbringing of their family members, primarily children. With their upbringing style, parents also shape, strive and give impetus to educational efforts in order to point out to the children and direct them towards better value orientations. In this paper, we will look at the very concept of values and their division, how they are achieved through family upbringing, and how parental upbringing styles influence the formation of certain values in children. In the methodological part, we examined parents' attitudes about value orientations through family upbringing. Altogether, 114 parents participated in the research. We hope that this work will provide insight into certain value orientations of parents through the topics of family upbringing and its effects.

Keywords: upbringing, family, parent, values

A gyermekek nevelésében és irányításában a család jelenti az elsődleges nevelési tényezőt. A gyermekek a családban sajátítják el az első alapokat, értékeket, alakítják ki világgépüket, véleményüket a jóról és a rosszról. A családra van bízva az az elsődleges és alapvető feladat, hogy megteremtse az alapokat az életet vezérlő értékek elsajátításához, amelyeket a gyermekek később alkalmaznak majd életükben. A családi nevelés adja meg az előfeltételeket a nevelési célokhoz, azokhoz a nevelési értékekhez, amelyek az életet irányítják és amelyek a mindennapi életben alkalmazásra kerülnek. A szülőknek, mint elsődleges nevelőknek, felelősséget kell vállalniuk családtagjaik neveléséért, elsősorban a gyermekeket illetően. A nevelési stílussal a szülő formál, valamint irányt és lendületet ad a nevelési erőfeszítéseknek, hatással van a gyermekeire és magasabb színvonalú értékorientációk felé tereli őket. Ebben a tanulmányban az értékek fogalmát és felosztását vizsgáljuk meg, valamint azt, hogy hogyan valósulnak meg ezek a családi nevelésen keresztül és azt is, hogy hogyan befolyásolják a szülői nevelési stílusok bizonyos értékek kialakulását a gyermekeknél. A módszertani részben a szülők értékorientációkkal kapcsolatos nézeteivel foglalkoztunk a családi nevelés kontextusában. A kutatásban 114 szülő vett részt. Ez a tanulmány betekintést nyújt a szülők bizonyos értékorientációiba a családi nevelés témáján és következményein keresztül.

Kulcsszavak: nevelés, család, szülő, értékek

Módszertani Közlöny 2025, XV. évfolyam, 1. szám

Újvidéki Egyetem

Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar

ETO: 371.38:795

https://doi.org/10.18485/uns_modszer.2025.15.1.4

Eredeti tudományos munka

A leadás időpontja: 2025.10.12.

Az elfogadás időpontja: 2025.12.23.

Terjedelem: 48–65.

VRIJEDNOSNE ORIJENTACIJE OBITELJSKOG ODGOJA

A családi nevelés értékorientációi

Value orientations of family upbringing

Katarina Lasić

Mediteranski centar za održivi razvoj, Ljubuški, BiH

lasickatarina5@gmail.com

Dubravka Konjevod

Škola za modu i dizajn, Zagreb, Hrvatska

dukonjev5@gmail.com

Uvod

Obitelj se smatra temeljnom jedinicom društva, a vrijednosne orijentacije koje se unutar nje razvijaju i njeguju imaju presudan utjecaj na oblikovanje identiteta, ponašanja i svjetonazora pojedinaca. Vrijednosne orijentacije definiraju se kao skup uvjerenja, stavova i normi koji usmjeravaju djelovanje članova obitelji te određuju njihove prioritete i ciljeve. Kao što Schwartz (1992) navodi, „vrijednosti su uvjerenja povezana s afektom koja, kada su aktivirana, postaju standardi za prosuđivanje i donošenje odluka“ (Schwartz, 1992: 4). Ove orijentacije nisu nepromjenjive; one evoluiraju pod utjecajem širokog spektra čimbenika, uključujući kulturne tradicije, religijska uvjerenja, socioekonomske uvjete i povijesne okolnosti, čime odražavaju dinamiku društva u kojem obitelj funkcionira.

Istraživanje vrijednosnih orijentacija u obiteljima od ključne je važnosti, jer pruža uvid u procese prijenosa vrijednosti s generacije na generaciju, načine na koje se one održavaju unutar obiteljskih struktura, te njihov utjecaj na šire društvene odno-

se i procese. U suvremenim uvjetima, obitelji se suočavaju s brojnim izazovima, poput globalizacije, brzog razvoja tehnologije, promjena u društvenim normama i ekonomskih pritisaka, što dodatno naglašava potrebu za dubljim razumijevanjem ovih orijentacija. Na primjer, globalizacija može dovesti do sukoba između tradicionalnih vrijednosti i modernih trendova, dok tehnološke promjene mijenjaju način na koji obitelji komuniciraju i provode vrijeme zajedno. Inglehart i Baker (2000) ističu: „Modernizacija donosi promjene u vrijednosnim sustavima, ali tradicionalne vrijednosti često opstaju, posebice u obiteljskom kontekstu“ (Inglehart & Baker, 2000: 29). U Hrvatskoj, ovi izazovi su posebno izraženi zbog povijesnih tranzicijskih procesa, gdje se „vrijednosni sustavi mijenjaju pod utjecajem gospodarskih i društvenih promjena“ (Ilišin, 2005: 78). „Dugotrajno postojanje ljudske obitelji, njezina vremenska ili povijesna otpornost i određena stabilnost, upućuju na čvrste temelje, temelje koji su vezani uz egzistenciju ljudske zajednice, egzistenciju čovjeka i čovječanstva. Traže se, dakle značajke koje omogućuju i prate čovjekov život i njegovo ljudsko djelovanje“ (Vukasović, 1999: 47). Iz toga se postavlja pitanje koje značajke danas negujemo, što je to čemu danas težimo? Gdje se danas nalazi obitelj, te koje vrijednosti neguje?

O vrijednostima

Vrijednosne orijentacije mogu se opisati kao stabilni skupovi uvjerenja, stavova i normi koji usmjeravaju ponašanje pojedinaca i grupa prema određenim ciljevima (Schwartz, 1992). One predstavljaju temeljni okvir kroz koji obitelji interpretiraju svijet oko sebe, donose odluke i usmjeravaju svoje ponašanje u skladu s vlastitim prioritetima. U obiteljskom kontekstu, vrijednosne orijentacije imaju ključnu ulogu u oblikovanju međuljudskih odnosa, roditeljskih strategija odgoja, donošenja odluka unutar kućanstva, te prilagodbe na vanjske društvene i kulturne izazove. Na primjer, obitelji koje visoko cijene tradiciju često teže očuvanju običaja, rituala i kulturnog nasljeđa, dok one usmjerene na postignuće mogu prioritet stavljati na obrazovanje, profesionalni uspjeh i osobni razvoj svojih članova (Schwartz, 1992; Črpić & Ančić, 2010). Črpić i Ančić (2010) naglašavaju: „U hrvatskim obiteljima, vrijednosti poput obiteljske solidarnosti i vjere često igraju ključnu ulogu u održavanju društvene stabilnosti“ (Črpić & Ančić, 2010: 695).

Vrijednosti se definiraju kao duboko ukorijenjena uvjerenja o tome što je poželjno, važno ili moralno ispravno, a koja usmjeravaju ponašanje i odluke pojedinaca i grupa. Rokeach (1973) opisuje vrijednosti kao „trajnije uvjerenja da je određeni način ponašanja ili krajnji cilj egzistencije poželjan s osobnog ili društvenog gledišta“ (Rokeach, 1973: 5). One predstavljaju kriterije prema kojima se procjenjuju akcije, ciljevi i događaji, te služe kao motivacijski čimbenici koji oblikuju prioritete i životne aspiracije. Prema Schwartzu (1992), vrijednosti su trans-situacijske, što znači da nadi-

laze specifične situacije i pružaju stabilan okvir za donošenje odluka. U hrvatskom kontekstu, istraživanja pokazuju da obitelji često cijene vrijednosti poput sigurnosti, obiteljske solidarnosti i vjere, što odražava specifičnosti hrvatske kulture i povijesnog razvoja (Ilišin, 2005.). Na primjer, vrijednosti povezane s obiteljskom kohezijom i tradicijom često su dominantne u hrvatskim obiteljima, posebice u ruralnim područjima (Črpić & Ančić, 2010.).

Pojam „vrijednosti“ ima dugu povijest u filozofiji, sociologiji i psihologiji, a njegovo značenje evoluiralo je kroz različite discipline i razdoblja. U filozofskom kontekstu, vrijednosti su se prvi put sustavno istraživale u djelima filozofa poput Platona i Aristotela, koji su raspravljali o pojmovima dobra, pravde i vrline kao temeljnim orijentacijama ljudskog djelovanja. Platon (2008) tvrdi: „Dobro je ono prema čemu svi teže, jer ono daje smisao i svrhu ljudskim djelima“ (Platon, 2008: 204). U moderno doba, sociolog Max Weber uveo je pojam vrijednosti u društvene znanosti, povezujući ih s kulturnim i društvenim normama koje usmjeravaju ponašanje pojedinaca i zajednica. Weber (1922) naglašava: „Vrijednosti oblikuju društveni poredak, jer one definiraju ono što je smisleno i poželjno u određenom kulturnom kontekstu“ (Weber, 1922: 17).

U psihologiji, pojam vrijednosti dobio je na značaju kroz radove Miltona Rokeacha (1973), koji je razvio teoriju o vrijednostima kao kombinaciji krajnjih ciljeva (npr. sloboda, sreća) i instrumentalnih vrijednosti (npr. poštenje, odgovornost) koje služe kao sredstva za postizanje tih ciljeva. U hrvatskom akademskom diskursu, pojam vrijednosti dodatno je razrađen kroz istraživanja vrijednosnih sustava u kontekstu tranzicijskih društava, gdje su autori poput Ilišin (2005) istraživali kako se vrijednosti mijenjaju pod utjecajem društveno-ekonomskih promjena u Hrvatskoj nakon 1990. godine. Ilišin (2005) ističe: „Mlade generacije u Hrvatskoj pokazuju pomak prema individualizmu, dok starije generacije često ostaju privržene kolektivističkim vrijednostima“ (Ilišin, 2005: 8 5). Rokeachova teorija poslužila je kao temelj za kasnija istraživanja, uključujući Schwartzovu teoriju osnovnih ljudskih vrijednosti (1992), koja je proširila razumijevanje vrijednosti kroz univerzalni okvir primjenjiv na različite kulture. Sintagma „vrijednosti“ danas se koristi u širokom rasponu disciplina, od antropologije do menadžmenta, a u kontekstu obitelji u Hrvatskoj posebno se istražuje kako vrijednosti oblikuju socijalizaciju i međugeneracijski prijenos (Brajdić-Vuković, 2009).

Vrijednosti se mogu klasificirati na više načina, ovisno o teorijskom okviru i kontekstu istraživanja. Jedna od najutjecajnijih klasifikacija jest Schwartzova teorija osnovnih ljudskih vrijednosti (Schwartz, 1992), koja identificira deset univerzalnih vrijednosti podijeljenih u četiri šire kategorije:

1. **otvorenost prema promjenama:** uključuje vrijednosti poput samostalnosti, stimulacije i hedonizma, koje naglašavaju individualnu autonomiju i sklonost novim iskustvima,

-
2. **samo-transcendencija:** obuhvaća vrijednosti poput dobročinstva i univerzalizma, usmjerene na brigu za druge i društvenu pravdu,
 3. **konzervativizam:** uključuje vrijednosti poput tradicije, sigurnosti i konformnosti, koje promiču stabilnost i očuvanje postojećih normi,
 4. **samo-poboljšanje:** obuhvaća vrijednosti poput moći i postignuća, usmjerene na osobni uspjeh i društveni status.

U hrvatskom kontekstu, istraživanja pokazuju da su vrijednosti poput sigurnosti i tradicije posebno naglašene u obiteljima, što je povezano s povijesnim i kulturnim specifičnostima, poput snažnog utjecaja katoličanstva i posttranzicijskih izazova. Zrinščak (2004) navodi: „Religija u Hrvatskoj ostaje ključni čimbenik u oblikovanju obiteljskih vrijednosti, posebice kroz naglasak na solidarnost i zajedništvo“ (Zrinščak, 2004: 349). Druga značajna klasifikacija temelji se na Hofstedeovom modelu kulturnih dimenzija (Hofstede, 1980), koji razlikuje vrijednosti na temelju kolektivismu (naglasak na grupnu lojalnost i zajedništvo) i individualizma (naglasak na osobnu autonomiju i samoostvarenje). Hofstede (1980) objašnjava: „Kolektivističke kulture stavljaju naglasak na grupne ciljeve i lojalnost, dok individualističke kulture prioritet daju osobnim ciljevima i autonomiji“ (Hofstede, 1980: 25). U Hrvatskoj, istraživanja ukazuju na djelomični pomak od kolektivističkih prema individualističkim vrijednostima, posebice među mlađim generacijama (Ilišin, 2005). Ova podjela je posebno relevantna u obiteljskom kontekstu jer objašnjava razlike u vrijednosnim prioritetima između kultura i generacija.

Rokeach (1973) dijeli vrijednosti na:

- **krajnje vrijednosti:** ciljevi kojima pojedinac teži, poput slobode, sreće ili unutar-njeg mira,
- **instrumentalne vrijednosti:** sredstva za postizanje krajnjih ciljeva, poput poštenja, hrabrosti ili odgovornosti.

Osim toga, vrijednosti se mogu klasificirati prema njihovom području primjene, primjerice:

- **moralne vrijednosti:** odnose se na etičke principe, poput pravde i poštenja,
- **materijalne vrijednosti:** usmjerene na materijalno blagostanje, poput financijske sigurnosti,
- **duhovne vrijednosti:** povezane s religijskim ili transcendentnim uvjerenjima, poput vjere ili smisla života, što je posebno naglašeno u hrvatskim obiteljima s obzirom na snažan utjecaj vjere (Zrinščak, 2004),
- **društvene vrijednosti:** usmjerene na odnose s drugima, poput solidarnosti i zajedništva (Inglehart & Baker, 2000).

Značaj vrijednosnih orijentacija očituje se u više dimenzija. Prvo, one djeluju kao svojevrsni „kompas“ koji pomaže članovima obitelji u navigaciji kroz složene društvene situacije i donošenju odluka koje su u skladu s njihovim uvjerenjima i ciljevima. Na primjer, obitelj koja cijeni sigurnost može prioritet stavljati na stabilnost doma i financij-

sku sigurnost, dok obitelj usmjerena na samoizražavanje može poticati kreativnost i individualnost svojih članova (Schwartz, 1992). Drugo, vrijednosne orijentacije imaju ključnu ulogu u prenošenju kulturnih, moralnih i etičkih normi na mlađe generacije, čime osiguravaju kontinuitet društvenih vrijednosti unutar zajednice. Bengtson i suradnici (2002) navode: „Obitelji su ključne za prijenos vrijednosti i normi koje podržavaju društveni poredak“ (Bengtson et al., 2002: 15). Ovaj proces prijenosa vrijednosti odvija se kroz svakodnevne interakcije, obiteljske rituale, priče i odgojne prakse, čime se oblikuje svjetonazor djece i njihov osjećaj pripadnosti obitelji i široj zajednici (Brajdić-Vuković, 2009).

S društvenog gledišta, vrijednosne orijentacije unutar obitelji doprinose oblikovanju društvenih normi, etičkih standarda i kolektivnog identiteta zajednice. Obitelji koje njeguju vrijednosti poput solidarnosti, poštovanja i odgovornosti često pridonose stvaranju kohezivnijeg i stabilnijeg društva (Bengtson et al., 2002; Zrinščak, 2004). S druge strane, sukobi između različitih vrijednosnih orijentacija unutar obitelji ili između obitelji i šireg društva mogu dovesti do napetosti, posebice u razdobljima brzih društvenih promjena, poput globalizacije ili tehnoloških inovacija (Inglehart & Baker, 2000). Na primjer, u obiteljima gdje postoji snažan naglasak na kolektivizam, prilagodba na individualističke vrijednosti modernog društva može izazvati unutarnje konflikte među generacijama (Ilišin, 2005).

Nadalje, vrijednosne orijentacije imaju praktičnu važnost u područjima poput obiteljske politike, obrazovanja i socijalnog rada. Razumijevanje dominantnih vrijednosti unutar obitelji može pomoći u oblikovanju politika koje podržavaju obiteljsku koheziju i dobrobit, kao i u razvoju obrazovnih programa koji poštuju kulturnu raznolikost i obiteljske vrijednosti. Bronfenbrenner (1979) naglašava: „Obitelj je najutjecajniji ekološki sustav u razvoju pojedinca, jer pruža osnovni kontekst za učenje i socijalizaciju“ (Bronfenbrenner, 1979: 22). Stoga, proučavanje vrijednosnih orijentacija nije samo akademski relevantno, već ima i praktične implikacije za unapređenje kvalitete života pojedinaca i zajednica (Brajdić-Vuković, 2009).

Analiza vrijednosnih orijentacija u ovom radu temelji se na Schwartzovoj teoriji osnovnih ljudskih vrijednosti (Schwartz, 1992), koja identificira deset univerzalnih vrijednosti, poput sigurnosti, tradicije, samostalnosti i dobročinstva. Schwartz (1992) tvrdi: „Univerzalne vrijednosti pružaju okvir za razumijevanje motivacija koje stoje iza ponašanja pojedinaca i grupa u različitim kulturama“ (Schwartz, 1992: 12). Ova teorija pruža okvir za razumijevanje motivacija koje stoje iza obiteljskih praksi i interakcija. Nadalje, rad se oslanja i na radove Hofstede (1980), koji naglašava utjecaj kulturnih dimenzija, poput kolektivizma i individualizma, na oblikovanje obiteljskih vrijednosti.

Obitelj predstavlja primarno okruženje u kojem pojedinac usvaja društvene norme i vrijednosti. Kroz roditeljske strategije odgoja, priče, rituale i svakodnevne interakcije, vrijednosti se usađuju i prenose na mlađe generacije. Empirijska istraživanja pokazuju

da obiteljski utjecaj na formiranje vrijednosnog sustava pojedinca ostaje značajan tijekom cijelog života (Bengtson i sur., 2002), često nadilazeći utjecaj drugih agenata socijalizacije poput škole ili vršnjaka. Brajdić-Vuković (2009) navodi: „Obitelj u Hrvatskoj igra ključnu ulogu u socijalizaciji, posebice kroz prenošenje kulturnih i vjerskih vrijednosti koje oblikuju identitet pojedinca“ (Brajdić-Vuković, 2009: 48).

Obitelj kao temelj društva

Obiteljske vrijednosti nisu izolirane od vanjskog svijeta; na njih snažno utječu kulturni kontekst, religijska uvjerenja, ekonomski status i povijesni razvoj zajednice. U kolektivističkim kulturama, primjerice, često se naglašavaju lojalnost, zajedništvo i obiteljska solidarnost, dok individualističke kulture prioritet stavljaju na samostalnost, osobnu slobodu i individualna postignuća (Hofstede, 1980). Socioekonomski uvjeti također igraju važnu ulogu – obitelji u nepovoljnom ekonomskom položaju mogu više cijeniti sigurnost i stabilnost, dok one u prosperitetnijim uvjetima mogu težiti inovacijama i samoizražavanju. Ilišin (2005) primjećuje: „Ekonomski uvjeti u Hrvatskoj tijekom tranzicije značajno su utjecali na obiteljske vrijednosti, posebice na naglasak na sigurnost i stabilnost“ (Ilišin, 2005: 80).

U današnjem globaliziranom svijetu, obitelji se sve češće susreću s tenzijama između očuvanja tradicionalnih vrijednosti i prilagođavanja novim društvenim normama. Tehnologija, primjerice, omogućuje veću povezanost, ali istovremeno može smanjiti kvalitetu zajedničkog vremena. Migracije i multikulturalizam dodatno kompliciraju prijenos vrijednosti, jer se obitelji susreću s različitim kulturnim utjecajima koji mogu dovesti do preispitivanja vlastitih stavova i uvjerenja. Inglehart i Baker (2000) upozoravaju: „Globalizacija stvara pritisak na tradicionalne vrijednosti, ali obitelji često nalaze načine da ih prilagode novim uvjetima“ (Inglehart & Baker, 2000: 34). Ovaj rad ima za cilj istražiti različite dimenzije vrijednosnih orijentacija u obiteljima, uključujući njihove izvore, mehanizme prijenosa i utjecaj na razvoj pojedinaca i društva u cjelini. Kroz sintezu teorijskih okvira i empirijskih nalaza, rad će nastojati rasvijetliti složenost ovog fenomena, te ponuditi smjernice za buduća istraživanja i praktičnu primjenu u područjima poput obiteljske politike, obrazovanja i socijalnog rada.

U nastavku rada, fokusirat ćemo se na ključne čimbenike koji oblikuju vrijednosne orijentacije u obiteljima, uključujući kulturno nasljeđe, religiju, socioekonomski status i povijesne okolnosti. Također ćemo istražiti ulogu obitelji kao primarnog nositelja vrijednosti, te načine na koje se te vrijednosti očituju u svakodnevnom životu. Na kraju, rad će se osvrnuti na suvremene izazove i trendove koji utječu na obiteljske vrijednosti, pružajući sveobuhvatan pregled ove teme i njezine relevancije u današnjem društvu.

Vrijednosti unutar obiteljskog odgoja

Obiteljski odgoj predstavlja ključni mehanizam putem kojeg se vrijednosti prenose na mlađe generacije, oblikujući njihov moralni, društveni i kulturni razvoj. Kroz roditeljske strategije, zajedničke rituale, priče i svakodnevne interakcije, djeca usvajaju vrijednosti koje će usmjeravati njihovo ponašanje i odluke tijekom života. Bengtson i suradnici (2002) ističu: „Obiteljski odgoj je primarni kanal za prijenos vrijednosti, jer roditelji kroz svoje postupke i riječi modeliraju ono što smatraju važnim“ (Bengtson et al., 2002: 18). U hrvatskom kontekstu, obiteljski odgoj često naglašava vrijednosti poput poštovanja, solidarnosti i vjere, što je duboko ukorijenjeno u kulturnoj i vjerskoj tradiciji. Zrinščak (2004) navodi: „U Hrvatskoj, obiteljski odgoj često uključuje vjerske elemente koji jačaju moralne i zajedničke vrijednosti“ (Zrinščak, 2004: 351). U procesu obiteljskog odgoja, roditelji koriste različite strategije, od autoritativnog pristupa do poticanja samostalnosti, ovisno o njihovim vrijednosnim prioritetima. Na primjer, obitelji koje cijene tradiciju mogu inzistirati na poštivanju starijih i sudjelovanju u obiteljskim običajima, dok one usmjerene na individualizam mogu poticati kreativnost i samoinicijativu (Črpić & Ančić, 2010). Brajdić-Vuković (2009) naglašava: „U hrvatskim obiteljima, odgoj često odražava ravnotežu između očuvanja tradicijskih vrijednosti i prilagodbe modernim društvenim zahtjevima“ (Brajdić-Vuković, 2009: 52). Međutim, suvremeni izazovi, poput utjecaja digitalnih medija i globalizacije, mogu komplicirati ovaj proces, jer djeca sve više dolaze u dodir s vrijednostima koje se razlikuju od onih u obitelji (Ilišin, 2005). Unatoč tome, obiteljski odgoj ostaje ključan za usvajanje vrijednosti koje doprinose društvenoj koheziji i osobnom razvoju pojedinca.

Stilovi obiteljskog odgoja

Vrijednosti su poželjna dobra svakog čovjeka, svakog pojedinca. Čovjek kao takav postaje dio središta zbivanja, biva mjerilo svih vrijednosti. Razvojem vrijednosti čovjek se ostvaruje kao potpuna ličnosti sa svim svojim karakteristikama. Koje vrijednosti mogu biti važne za obiteljski odgoj? Kao odgovor na ovo pitanje poseže se za tradicionalnim/univerzalnim vrijednostima koje su najvažnije za izgradnju jedne individue, jednog djeteta. Neke od poželjnih čovjekovih vrijednosti jesu vrijednosti koje stječemo u našim obiteljima, no prije toga je važno upoznati se s roditeljskim stilovima, koji imaju svakako utjecaj na razvoj vrijednosti unutar same obitelji. Obiteljsko ponašanje, obiteljski stilovi roditelja se uče kroz obiteljske uloge unutar obitelji. Stil obiteljskog odgoja u jednoj mjeri ovisi i od tipa roditelja tj. da li su jedan ili oba roditelja u obitelji prebrižna, stroga ili dominantna.

Stil odgoja je „skupa distinktivnih crta karakterističnih za odgojno-obrazovni proces koji se obavlja u socijalnom kontekstu između različitih aktera (roditelji, od-

gajatelji, djeca). S jedne strane odgojni stil je zavisao od odgojnih filozofa, učitelja, roditelja a s druge strane određen je odlikama konteksta u kojem se odgojni proces odigrava i koji ne moraju biti striktno pedagoške prirode. I odgojna filozofija i kontekst sadrži eksplicitne i implicitne vrijednosti. Upravo zbog toga odgojni rad se povezuje sa kulturom i potkulturom kojoj sudionici u odgojnom procesu pripadaju“ (Pedagoški leksikon, 1996: 481, prema Tomić & Brkić, 2017: 285). Roditelju po svojoj ulozi u razvoju djeteta nesebično ulažu napore u njihovom odgoju, načinu na koji to čine kao i to da sama funkcija odgoja bude praćena toplinom, nježnošću i odgovornošću. Također roditelji su ti koji utječu na zdravu obiteljsku klimu unutar obitelji i među članovima obitelji, te na cjelokupnoj organizaciji obiteljskog života. Majka kao odgajateljica ima najvažniju ulogu, ona je ta koja stvara osjećaj sigurnosti kod svog djeteta, potiče razvoj povjerenja, njena nježnost prema djetetu doprinosi razvoju djetetove osobnosti, a utječe na samostalnost djeteta. Otac dijeli jednaku ulogu kao majka, njegovi poslovi postaju model po kojem dijete uči, njegovi društveni interesi šire se i prema djetetu, posebno je to važno kod spolnih uloga i identifikacije. Otac potiče razvoj osjećaja poštovanja, rada i domoljublja. Kako navodi Vukasović (1999: 182) u svojoj knjizi *Obitelj vrelo i nositeljica života* „roditelj je taj koji znači stalna briga o djetetu, prihvaćanje dužnosti i obaveza vezanih za njihov odgoj, znači stvaralački angažman u procesu izgrađivanja novih osobnosti...Svjesno i odgovorno roditeljstvo i uspješan razvoj dječje osobnosti tijesno su povezani“. Isti autor navodi kako je važan i utjecajan roditeljski autoritet koji označava ugled i na njemu osnovanu vrijednost, dostojanstvo i utjecajnu snagu dotične osobe, a autoritarnost označava moć izvanjskog prisilnog podčinjavanja (Vukasović, 1999: 190). Pašalić-Kreso (2004) prikazuje kako kombiniranjem topline i kontrole, odnosno njihovim ukrštanjem, proizlaze četiri tipa roditeljstva:

- autoritativni (demokratski) tip roditelja (topao i kontrolirani),
- premisivni (lese fer-laissez faire) tip roditelja (topao i nekontrolirani),
- autoritarni (autokratski) tip roditelja (hladan i kontrolirani)
- indiferentni (nezainteresirani) tip roditelja (nezainteresirani i nekontrolirani)“

(Pašalić-Kreso, 2004., prema Brkić & Tomić, 2017: 173).

Roditelji kao odgajatelji moraju djecu odgajati osobnim primjerom koji zauzima posebno obilježje u odgoju kao i u roditeljskom stilu odgoja. Djetetu treba netko s kim će se poistovjetiti, a najčešće su to roditelji, gdje djeca žele slijediti ih, ugledati se na njih i gdje će im roditelj biti model odrastanja. Najuspješniji stil odgoja djece je taj osobni primjer koji roditeljsku dužnost stavlja kao putokaz djetetu kroz život. Važno je održati pravilan „smjer“ kroz zdravo roditeljstvo koje će rezultirati razvoju i ostvarenju čestite, poštene i vrijedne ličnosti, jedne individue djeteta koja je roditeljima povjerena u životu. Slične definicije ili stavove o roditeljskim stilovima imaju i drugi autori od kojih su neki: Berk (1998), Stevanović (2000), Pehar (2003), Čudina-Obrovčić i Obradović (2010), Čatić (2005), Tomić (2008) i mnogi drugi. Autori u svojim djelima naglasak stavljaju na vrijednosnu orijentaciju obiteljskog stila odgoja koja

će poticati na vrijednosnu ulogu i funkciju obitelji. Najveća vrijednost je ljudski život koji se ne može mjeriti niti s jednom vrijednosti, nakon toga sve je drugo podvrijednost ili druga kategorija. Ljudski život kao najveća vrijednost odvija se, razvija, raste kroz obitelj i njeno okruženje.

Na to dosta utječe i roditeljski stil odgoja, koji ima odliku usmjeriti dijete ka osobnom djelovanju, prema njegovim ciljevima, promišljanjima i sl. Roditelji kao odgajatelji unutar obitelji postavljaju sustav vrijednosti prema kojem odgajaju svoju djecu. Roditeljski stilovi uvelike utječu na odgoj djeteta. Dosta toga ovisi i od samog roditelja tj. roditeljske crte ličnosti koju kasnije on prenosi na svoje dijete. Pravilan i dosljedan roditeljski stil utjecat će na razvoj djeteta koje će kasnije utjecati na djetetovu suradnju, prijateljstvo, savladavanje poteškoća, samostalnost i druge odlike. Ilić (2010: 319) prikazuje tipove stilova obiteljskog odgoja u sljedećoj tablici (Tabela 1.):

Kriteriji klasifikacije	Stil obiteljskog odgoja	Varijante stila
- dimenzije:	Demokratski	1. kongurentni
Emotivno prihvaćanje – emotivno odbijanje	Autokratski	2. uravnoteženi
Kontrola – autonomija	Indolentni	3. manipulativni
		4. socijalno-ovisnički
		5. zlostavljajući
		6. prezaštićujući
		7. zanemarujući
		8. razmažujući

Tabela 1. Prikaz Tipova stilova obiteljskog odgoja prema Ilić (2010: 319)

Kada govorimo o stilovima obiteljskog odgoja izdvojiti ćemo podjelu prema Brkić i Tomić (2017: 290-297):

1. *Demokratski stil obiteljskog odgoja* - primjenjuje se većinom u toploj obiteljskoj klimi; bezuvjetna i uvjetna pažnja prema djetetu je uravnotežena; dominantni su partnerski odnosi; dominira nenasilna verbalna komunikacija; neadekvatno ponašanje djece se sankcionira na dogovoreni način dosljedno; stvarni roditeljev autoritet je transparentan, objektivan i fleksibilan.
2. *Kongurentni stil obiteljskog odgoja* – odvija se u relaksirajućoj, oslobađajućoj, emocionalnoj, obiteljskoj atmosferi; ugodno uvjetovanom pažnjom i ljubavi postiže se optimum između socijalizacije i individualnosti; roditelj se ponaša na fleksibilan, prilagodljiv način; češće ga sluša nego što daje savjete; prevladava višesmjerna nenasilna komunikacija; uvažava potrebe djeteta; primjenjuju se permissivne metode obiteljskog odgoja dok se sredstva sprječavanja i kažnjavanja koriste rijetko.

-
3. *Urvnoteženi stil obiteljskog odgoja* – karakterizira ga odmjerena i uravnotežena ugodna pažnja i bezuvjetna ljubav; postavlja se mali broj jasnih i preciznih pravila i ograničenja, a kontrola je putem neugodne uvjetovane pažnje, čime se stvara osjećaj da dijete nije prepušteno samo sebi; skladan omjer bezuvjetne i uvjetne ljubavi; putem fleksibilnosti i povjerenja tolerira se određeni stupanj neizvjesnosti, što stimulira odnos između vezivanja i osamostaljivanja djeteta.
 4. *Manipulativni stil obiteljskog odgoja* – značajka ovog stila je u prenatlaženoj manifestaciji uvjetne u odnosu na bezuvjetnu pažnju; djetetu se pruža ugodna uvjetovana pažnja zbog poželjnog ponašanja tijekom ispunjavanja visokih zahtjeva u emotivno toploj obiteljskoj klimi; dijete se trudi očekivanim ponašanjem zadobiti ugodnu pažnju; implicitni i manipulativni autoritet odraslih uspostavlja kontrolu ličnosti djeteta na prikriven način, bez stvarnog poštovanja tolerancije i fleksibilnosti.
 5. *Autokratski stil obiteljskog odgoja* – karakterizira ga hladna i napeta obiteljska klima; roditelj je nadređen djetetu, ima strogi i kruti autoritet; odnos s djetetom je nepovjerljiv, neravnoopravan, ponižavajući; komunikacija je nasilna, verbalna i jednosmjerna.
 6. *Zlostavljački stil obiteljskog odgoja* – dominacija emocionalne hladnoće, bez ljubavi; neugodne i neprijateljske pažnje, bez ljubavi; dijete je često fizički i psihički zlostavljano; sredstva poticanja su zapostavljena u odgoju; dijete se uči agresivnosti i okrutnosti, pa se tako ponaša prema ostalima.
 7. *Prezaštitnički stil obiteljskog odgoja* – ovaj stil odgoja je pretjerano vezujući. Označava ga pretjerana zaštita djeteta i čuvanje pod „staklenim zvonom“; roditelj obavlja sve aktivnosti za dijete; preniski zahtjevi i očekivanja od djeteta; nedostatak povjerenja; rijetke opomene djeteta, a češće su nježnosti, pohvala, nagrada.

Navedeni autori su vrlo detaljno opisali više razina stilova obiteljskog odgoja. Koji je stil uspješan i efikasan, teško je reći. Uvelike ovisi o kvaliteti samog stila tj. njegovoj provedbi, funkcionalnosti same obitelji, podrške šire obitelji, kao i drugih čimbenika. Međusobni odnosi unutar same obitelji čine roditeljski stil jednom vrijednosnom kategorijom. Pored navedenih autora i Čudina-Obradović i Obradović (2006) navode podjelu roditeljstva na: „*Autoritativni (demokratski - dosljedan)* odgojni stil, koji je kombinacija emocionalne topline i čvrste kontrole. Roditelji koji odgajaju djecu autoritativnim stilom postavljaju velike zahtjeve prema djetetu, sukladno njegovoj dobi, određuju granice i postavljaju nadzor, ali istovremeno pružaju djetetu puno topline i potpore; *Autoritaran (autokratski, kruti – strogi)* odgojni stil podrazumijeva odgojni stil u kojem roditelji postavljaju velika očekivanja i zahtjeve prema djetetu, provodeći strogi nadzor i kontrolu, pri čemu ne pružaju dovoljno topline i podrške; *Permisivan (popustljivi)* odgojni stil je stil odgoja u kojem dominira kombinacija emocionalne topline i slabe kontrole. Permisivni roditelji ne postavljaju velike zahtjeve

prema djetetu i provode slabu kontrolu, a istovremeno pružaju veliku toplinu, ljubav i podršku; *Indiferentni (zanemarujući)* odgojni stil karakterizira emocionalna hladnoća i slaba kontrola. Indiferentni roditelji postavljaju prema djetetu male zahtjeve, ne postavljaju kontrolu, ne pružaju toplinu, a niti potporu djetetu“ (Čudina-Obradović & Obradović, 2006 prema Deglin, 2016: 25). Roditeljski stil nije jednak kod oba roditelja, ali svakako cilj roditelja treba biti jednak, onaj koji će biti najbolji za dijete bez obzira na njihova različita stajališta i poglede. Niti postavljati prevelike zahtjeve, niti prevelika očekivanja nego jednostavno postaviti jasna, pravilna i razumna pravila ponašanja. Djeca vole kontinuitet i jako je važno postaviti granice pogotovo danas u modernom i užurbanom svijetu zadovoljavanje dječjih potreba treba biti „odmah i sada“. To je zahtjev suvremenog roditeljstva gdje odgojni stil roditelja znatno utječe u vidu dječjeg socijalnog i kognitivnog razvoja. Suvremeno društvo mijenja ulogu roditeljstva tj. njegovu dinamiku na što također utječu mediji, društvene mreže, dostupnost svih informacija, društvena sredina i sl. Danas možda više nego ikada roditelj ima potrebu svojim stilom obiteljskog odgoja usmjeravati i poticati dijete, a sve u svrhu preveniranja rizičnog ponašanja.

Metodologija istraživanja

Predmet istraživanja je vrijednosna orijentacija kroz obiteljski odgoj. Cilj istraživanja je ispitati i analizirati stavove roditelja o vrijednostima i vrijednosnim orijentacijama unutar obiteljskog odgoja.

Zadatci istraživanja:

- analizirati pojam vrijednosnih orijentacija kroz obiteljski odgoj,
- ispitati i analizirati stavove roditelja o vrijednosnim orijentacijama kroz obiteljski odgoj,
- ispitati i analizirati stavove roditelja o stilovima obiteljskog odgoja.

Metode istraživanja koje smo koristili su metoda teorijske analize, deskriptivna metoda i survey metoda, dok je instrument istraživanja Skala procjene stavova roditelja o vrijednosnim orijentacijama kroz obiteljski odgoj koje smo konstruirali za potrebe ovog istraživanja.

Uzorak istraživanje je N=114.

Interpretacija rezultata

Tvrdnje	Uopće se ne slažem		Uglavnom se ne slažem		I slažem se i ne slažem se		Uglavnom se slažem		Popuno se slažem		A	χ ²
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Smatram da je moje dijete poslušno.	0	0	4	3,5	29	25,4	56	49,1	25	21,9	3,89	89,54
Moje me dijete poštuje.	1	0,9	3	2,6	12	10,5	48	42,1	50	43,9	4,25	103,49
Moje dijete živi u sigurnom obiteljskom okruženju.	0	0	2	1,8	1	0,9	8	7	103	90,4	4,85	354,34
Imam uvijek razumijevanja za svoje dijete.	1	0,9	1	0,9	31	27,4	51	45,1	29	25,7	3,93	81,2
Učim dijete da poštuje starije osobe.	0	0	0	0	0	0	9	7,9	105	92,1	1,55	372,85
Zajednička molitva je svakodnevna unutar obitelji.	7	6,1	1	0,9	25	21,9	23	20,2	58	50,9	2,55	86,34
Molitva doprinosi kvalitetnijem obiteljskom životu.	0	0	0	0	0	0	4	3,5	109	95,6	4,96	407,84
Mojem djetetu je važno moje materijalno bogatstvo.	51	45,1	21	18,6	35	31	4	3,5	2	1,8	1,98	76,03
Želim priuštiti svom djetetu sve ono što ja nisam imao/la u njegovoj dobi.	19	16,7	11	9,6	48	42,1	23	20,2	13	11,4	2,76	38,92
Posjedujem autoritet unutar svoje obitelji.	2	1,8	1	0,9	25	21,9	45	39,5	41	36	4,07	75,97
Važno mi je da moje dijete bude ponizno.	4	3,6	6	5,4	27	24,1	23	20,5	52	46,4	4,00	66,26
Odgajam svoje dijete tako da prihvati rad kao ljudsku obavezu i vrijednost.	0	0	0	0	1	0,9	13	11,4	100	87,7	4,86	331,96

Svoje dijete odgajam da uvijek govori istinu bez obzira na posljedice.	0	0	3	12	99	4,84	322,61
	0	0	0	2,6	10,5	86,8	
Izgrađujem pozitivan odnos prema radu i molitvi kroz obiteljski odgoj.	0	0	6	22	86	4,70	233,162
	0	0	5,3	19,3	75,4		
Odgajam svoje dijete da posjeduje osjećaj domoljublja.	1	2	21	27	62	4,28	108,13
	0,9	1,8	18,6	23,9	54,9		
Potičem ga da prihvaća drugog i drugačijeg od sebe.	0	0	6	11	97	4,79	305,57
	0	0	5,3	9,6	85,1		
Želim da moje dijete bude prihvaćeno u društvu pod bilo koju „cijenu“.	39	22	38	6	9	2,33	42,15
	34,2	19,3	33,3	5,3	7,9		
Angažiram svoje dijete u život i rad obitelji.	0	0	6	29	79	4,64	198,2
	0	0	5,3	25,4	69,3		
Učim svoje dijete da bude samostalno.	0	1	4	26	83	4,67	218,54
	0	0,9	3,5	22,8	72,8		
Učim svoje dijete da kaže oprost ako je potrebno.	0	0	1	10	103	4,89	355,74
	0	0	0,9	8,8	90,4		
Imam povjerenja u svoje dijete.	0	1	5	40	68	4,54	160,13
	0	0,9	4,4	35,1	59,6		
Učim dijete da poštuje ljudsko dostojanstvo svake osobe.	0	1	1	8	103	4,88	356,13
	0	0,9	0,9	7,1	91,2		
Kroz obiteljski odgoj potičem važnost religije u životu.	1	0	0	12	100	4,85	333
	0,9	0	0	10,6	88,5		

U sledećem delu osvrnuti ćemo se na najznačajnije rezultate, najviše i najniže rangirane. Najviši rang ukazuje tvrdnja *Molitva doprinosi kvalitetnijem obiteljskom životu* sa 4,96. Svi sudionici istraživanja istaknuli su pozitivan odnos prema ovoj tvrdnji i odgovorili su sa slažem se i potpuno se slažem. Iznesenim, ukazana nam je važnost molitve kao važnog čimbenika u ljudskom životu, te možemo zaključiti da molitva doprinosi boljoj kvaliteti obiteljskog života i zajedništva. Da svoje dijete uči reći oprost kada je to potrebno takođe ima visoki rang, 4,89. O važnosti učiti dijete da poštuje starije istaknuli su svi ispitanici, te je ova tvrdnja ocjenjena sa 4,85. S istim intenzitetom je rangirana i tvrdnja o poticanju važnosti religije u životu. Dalje, o si-

gurnosti obiteljskog okruženja ističe se preko 90% ispitanika sa potpuno se slažem, što nam govori o važnosti sigurnog okruženja za svako dijete. Da svoje dijete odgaja sa svrhom da prihvaća rad kao ljudsku obavezu i vrijednost mišljenja su svi ispitanici, njih 114, što nam ukazuje da rad kao društvena djelatnost doprinosi razvoju svakog čovjeka i da rad možemo karakterizirati kao vrijednost, kako u obiteljskom odgoju, tako i u društvenoj sredini. Pored rada, poštivanje drugog i drugačijeg je još jedna od bitnih karakteristika obiteljskog odgoja. Tako je preko 90% ispitanika odgovorilo da u svom obiteljskom odgoju smatra važnim poticati i poučavati svoje dijete kako da prihvati drugačijeg od sebe. Prihvaćanjem takvog stava razvijamo i pomažemo djetetu u procesu socijalizacije. I još jedna od visoko rangiranih tvrdnji jest tvrdnja o izgradnji pozitivnog odnosa prema radu i molitvi kroz obiteljski odgoj, gdje imamo srednju vrijednost od 4,70, što čini preko 90% ispitanika.

Nakon što smo istaknuli najbitnije visoko rangirane rezultate, u nastavku ćemo ukratko prikazati i najniže rangirane tvrdnje. Tvrdnja da je djetetu važan materijalni status obitelji ističe se kao najniži rezultat s 1,98. Slično tomu je i tvrdnja da roditelji žele priuštiti svom djetetu sve ono što oni nisu imali u njegovoj dobi gdje imamo 30% roditelja koji se slažu s ovom postavljenom tvrdnjom i njih 42,1% koji se i slažu i ne slažu s navedenim. Činjenica o materijalnom bogatstvu obitelji ne može i ne smije biti od određene važnosti za obiteljski odgoj. Djeci je potrebno istaći minimalnu važnost ovoga kao jednim dijelom ljudske potrebe, egzistencije i sl. Nisko rangirana tvrdnja je i ta da je svakodnevna zajednička molitva unutar obitelji sa 2,25. Roditelji kao prvi odgajatelji svoje djece na ovu tvrdnju trebaju promicati i ohrabrivati djecu kao i sebe same, da je molitva važan temelj kada govorimo o vrijednosnim orijentacijama obiteljskog odgoja. S 3,33 je ocjenjena tvrdnja da roditelji žele pod svaku „cijenu“ da njihovo dijete bude prihvaćeno u društvu. Budući da danas imamo sve više i više poteškoća oko socijalizacije i prihvaćanja, gdje su nam potrebna društveno prihvatljiva ponašanja, obitelj kao prvi temelj socijalizacije treba stimulirati svoju djecu kako i na koji način ostvariti tu interakciju s društvom, i okolinom, ali ne naravno pod svaku „cijenu“. Ostale tvrdnje koje se nalaze u tablici većinom su ocjenjene s preko 4,00 što nam ukazuje da su roditelji svjesni važnosti obiteljskog odgoja i samih vrijednosti koje se razvijaju unutar same obitelji. Tako roditelji ističu da imaju povjerenja u svoje dijete, da ga uče samostalnosti, da angažiraju svoje dijete u radu obitelji, da budu ponizni, da roditelji posjeduju autoritet u sklopu obitelji i ostalo.

Sve navedene tvrdnje generalno ukazuju na činjenicu da su vrijednosne orijentacije obiteljskog odgoja pozitivno usmjerene za dobrobit djece i društva u kojem živimo. Roditelji su kroz svoj stav iskazali svoju ulogu roditeljstva, prevenciju rizičnog ponašanja, kao i činjenicu da je potrebno napraviti balans između zahtjeva i očekivanja djece. Kada govorimo o rezultatima hi-kvadrat testa možemo zapaziti da je na svim varijablama vrijednost hi-kvadrata iznad vrijednosti hi-kvadrat testa očitane na 4. stupnju slobode ($df = 4$), na obje razine značajnosti (0,05 - 9,488) i (0,01 - 13,277), te možemo zaključiti da je statistički značajan i da nije slučajan.

Zaključak

Iz svega prikazanog možemo zaključiti da je obitelj prva i bazična zajednica za usvajanje temeljnih vrijednosti. Kroz obitelj kao takvu ostvarujemo vrijednosne orijentacije za svoje članove, koji će iste znati primijeniti u svojem svakodnevnom životu. Iz dobivenih rezultata vidimo da se kod naših ispitanika njeguje pozitivno usmjerenje za njene članove, pogotovo djecu za koga su i tvrdnje bile postavljene. Dobiveni rezultati nam ukazuju da se kroz obiteljski odgoj još uvijek njeguju molitva, poštivanje starijih, rad kao društvena djelatnost i ostalo, dok je potrebno poraditi na njegovanju zajedničke obiteljske molitve, prihvaćenosti u društvu i dr., što je prikazano u tablici rezultata. Istaknuta je važnost obiteljskog odgoja i obiteljskog zajedništva koje će rezultirati poučavanjem životnih vrijednosti, važnim za svakog pojedinca. Roditelji kao prvi odgajatelji svoje djece dužni su prihvatiti odgovornost za društvene, moralne vrijednosti koje će svojim poučavanjem usmjeravati njihovu djecu, a da prilikom kriza vrijednosti treba ostati zajedno i biti vođen svojom temeljnom zadaćom. Današnji roditelji su pod pritiskom kako društvenih normi, tako i političkih, gospodarskih, kulturnih, pa samim tim se to odražava i na obitelj. Važno je ostati ustrajan u svojem naumu, naumu da kroz obitelj djeca stječu vrijednosne orijentacije koje će znati, moći primjenjivati. Roditelji svoju glavnu zadaću trebaju ispunjavati svjesno i odgovorno za dobrobit svoje djece, pogotovo danas kada su nam temeljne vrijednosti na udaru suvremenog i modernog svijeta, načina života. Njeguimo naše obiteljsko zajedništvo, taj temelj našeg života sa svim njenim vrijednostima za ispunjenje sigurnosti, sreće, ljubavi među njenim članovima.

Literatura

- Bengtson, V. L., Biblarz, T. J., & Roberts, R. E. L. (2002). How families still matter: A longitudinal study of youth in two generations. Cambridge: Cambridge University Press.
- <https://catdir.loc.gov/catdir/samples/cam033/2002067655.pdf>
- Brajdčič-Vuković, M. (2009). Vrijednosne orijentacije i obiteljska socijalizacija u Hrvatskoj. *Sociologija i prostor*, 47(1), 45–62.
- Brkić, M. & Tomić, R. (2017). Obiteljska pedagogija. Off-set, Tuzla.
- Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development: Experiments by nature and design. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- [https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=OCmbzWka6xUC&oi=fnd&pg=PA3&dq=%E2%80%A2+Bronfenbrenner,+U.+\(1979\).+The+ecology+of+human+development:+Experiments+by+nature+and+design.+Cambridge,+MA:+Harvard+University+Press&ots=yAOYP4TPf7&sig=vUMEvXn5Ufglz6juqePvApw5Qs&redir_esc=y#v=onepage&q=%E2%80%A2%20Bronfenbrenner%2C%20U.%\(1979\).%20The%20ecology%20of%20human%20development%3A%20Experiments%20by%20nature%20and%20design.%20Cambridge%2C%20MA%3A%20Harvard%20University%20Press&f=false](https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=OCmbzWka6xUC&oi=fnd&pg=PA3&dq=%E2%80%A2+Bronfenbrenner,+U.+(1979).+The+ecology+of+human+development:+Experiments+by+nature+and+design.+Cambridge,+MA:+Harvard+University+Press&ots=yAOYP4TPf7&sig=vUMEvXn5Ufglz6juqePvApw5Qs&redir_esc=y#v=onepage&q=%E2%80%A2%20Bronfenbrenner%2C%20U.%(1979).%20The%20ecology%20of%20human%20development%3A%20Experiments%20by%20nature%20and%20design.%20Cambridge%2C%20MA%3A%20Harvard%20University%20Press&f=false)
- Črpić, G. & Ančić, B. (2010). Vrijednosni sustavi i obitelj u Hrvatskoj: Sociološka analiza. *Društvena istraživanja*, 19(4-5), 683–702.
- Deglin, M. (2016). *Stilovi roditeljstva i njihov utjecaj na razvoj djeteta*.
- https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A440/datastream/PDF/view_posjećeno 4.4.2025.
- Hofstede, G. (1980). Culture's consequences: International differences in work-related values. Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- [https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=Cayp_Um4O9gC&oi=fnd&pg=PA13&dq=%E2%80%A2+Hofstede,+G.+\(1980\).+Culture%27s+consequences:+International+differences+in+workrelated+values.+Beverly+Hills,+CA:+Sage+Publications.&ots=V6GBHCQNI4&sig=6B0RzsyqbGa0ECXRrsvWY-ZBS8&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=Cayp_Um4O9gC&oi=fnd&pg=PA13&dq=%E2%80%A2+Hofstede,+G.+(1980).+Culture%27s+consequences:+International+differences+in+workrelated+values.+Beverly+Hills,+CA:+Sage+Publications.&ots=V6GBHCQNI4&sig=6B0RzsyqbGa0ECXRrsvWY-ZBS8&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)
- Ilišin, V. (2005). Vrijednosne orijentacije mladih u Hrvatskoj: Promjene u tranzicijskom kontekstu. *Politička misao*, 42(3), 75–94.
- Ilić, M. (2010) Porodična pedagogija. Banja Luka, Mostar: Filozofski fakultet Univerziteta u Banja Luci, Nastavnički fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“, Mostar.
- Inglehart, R., & Baker, W. E. (2000). Modernization, cultural change, and the persistence of traditional values. *American Sociological Review*, 65(1), 19–51.
- Platon (2008). Država (prijevod: D. Škiljan). Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Rokeach, M. (1973). The nature of human values. New York: Free Press
- <https://books.google.hr/books?id=z9vHEy0osBAC&printsec=frontcover&hl=h>
-

r&vq=%22The+Nature+of+Human+Values%22&source=gbs_citations_module_r&cad=4#v=onepage&q=%22The%20Nature%20of%20Human%20Values%22&f=false

Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1–65.

Vukasović, A. (1999) Obitelj-vrelo i nositeljica života. Hrvatski katolički zbor „MI“, Zagreb.

Zrinščak, S. (2004). Religija i vrijednosti u hrvatskom društvu. *Bogoslovska smotra*, 74(2-3), 343–362.

Weber, M. (1992). *Wirtschaft und Gesellschaft: Grundriß der Verstehenden Soziologie*, 1-17. https://books.google.de/books?id=RWK_6TKVENcC&printsec=frontcover&hl=de#v=onepage&q&f=false